

نیکی به پدر و مادر در روایات معصومین (ع)

نیکی به پدر و مادر، وظیفه ای اخلاقی است که در واجب بودن شکر منعم ریشه دارد. انسان به صورت فطری شاکر و سپاس گزار کسی است که به او نیکی کرده است...

نیکی به پدر و مادر، وظیفه ای اخلاقی است که در واجب بودن شکر منعم ریشه دارد. انسان به صورت فطری شاکر و سپاس گزار کسی است که به او نیکی کرده است. سپاس گزاری از پدر و مادر، نشانه و گواه سلامت فطرت است و کسی که به پدر و مادر خود نیکی می کند، از فطرت خود پاسداری کرده است. اهمیت سپاس گزاری از پدر و مادر، چنان است که خداوند پس از امر به شکرگزاری از خود، شکر پدر و مادر را آورده است: «و انسان را درباره پدر و مادرش سفارش کردیم. مادرش (به هنگام بارداری) او را با ناتوانی روی ناتوانی حمل کرد و دوران شیرخوارگی او در دو سال پایان می یابد (آری او را سفارش کردیم) که شکرگزار من و پدر و مادرت باش که بازگشت (همه) به سوی من است.» و همان طور که کسی نمی تواند شکر پروردگار به جای آورد، شکرگزاری از پدر و مادر نیز بسیار دشوار و در حد محال است. مرکز مطالعات و پژوهش های فرهنگی حوزه علمیه قم با نقل حدیثی از پیامبر در مورد نیکی به پدر و مادر این گونه می افزاید: پیامبر اکرم(ص) فرمودند: «نیکی به پدر و مادر برتر از نماز و روزه و حج و عمره و جهاد در راه خداست.» نیکی به پدر و مادر چنان اهمیتی دارد که حتی پدر و مادری که از نظر عقیده دچار انحراف هستند و یا به فرزند خود ظلم کرده اند، باید مورد احترام قرار گیرند و فرزند به آنان نیکی کند. مادر حق ویژه ای دارد و نیکی به او مقدم است. امام صادق(ع) فرمودند: شخصی نزد پیامبر اکرم(ص) آمد و پرسید ای پیامبر! به چه کسی نیکی کنم؟ فرمودند: مادرت. پرسید: سپس به چه کسی؟ فرمودند: مادرت. باز پرسید: سپس به چه کسی؟ فرمودند: به مادرت. دوباره پرسید: سپس به چه کسی؟ فرمودند: به پدرت.

پرهیز از آزار پدر و مادر

خداوند در قرآن کریم نیکی به پدر و مادر را وظیفه ای واجب معرفی فرموده است؛ وظیفه ای که پس از «توحید در پرستش» ذکر شده است: «پروردگار تو مقرر کرد که جز او را مپرستید و به پدر و مادر (خود) احسان کنید؛ اگر یکی از آن دو یا هر دو در کنار تو به سالخوردگی رسیدند به آن ها (حتی) «اف» مگو و به آنان پرخاص مکن و با آن ها سخنی شایسته بگو.» مطابق این آیه نیکی به پدر و مادر امری واجب و کوچکترین بی احترامی به آنان ممنوع است. این وجوب و ممنوعیت، چنان که گفتیم، پس از بیان وجوب یگانه پرستی ذکر شده است و این گواه اهمیت حقوق والدین است. اهانت و بی احترامی نسبت به والدین به هیچ روی پذیرفته نیست؛ حتی کوچکترین رفتار یا گفتاری که موجب آزار آنان باشد بر طبق این آیه ممنوع است. امام رضا(ع) فرمودند: اگر لفظی کوتاهتر و سبک تر از «اف» وجود داشت، خداوند آن را در این آیه ذکر می فرمود. و در روایت دیگری آمده است که مقصود از «اف»، کمترین آزار است و اگر کلمه ای وجود داشت که بر آزاری کوچکتر دلالت می کرد، خداوند از آن نهی می فرمود. روایات بسیاری در نهی از آزار پدر و مادر آمده است. امام باقر (ع) از پیامبر اکرم(ص) نقل فرمودند: «از آزار پدر و مادر بپرهیزید، زیرا بوی بهشت از هزار سال فاصله احساس می شود، ولی آزاردهنده پدر و مادر آن را نمی یابد.» آزار والدین حتی اگر آنان ظالم باشند جایز نیست. امام صادق(ع) فرمود: کسی که به پدر و مادرش به حالت دشمنی و تنفر نگاه کند خداوند نمازش را نمی پذیرد.

فروتنی در برابر والدین

فروتنی در برابر پدر و مادر از سر مهربانی، سفارش خدا و مصداقی از نیکی به پدر و مادر است و نشانه ای از روح شکرگزاری به شمار می رود. دوبال فروتنی خویش را از سر

مهربانی در برابر آنان فرود آر، و بگو: پروردگار! آن دو را رحمت کن چنان که مرا در خردی پروردند. امام صادق(ع) فرمودند: چشمانت را جز به مهربانی و نرمی به آنان مدوز و صداقت را از صدای آنان بلندتر مکن و دستت را بالاتر از دست آنان مبر و بر آنان پیشی مگیر.

وظیفه فرزند پس از درگذشت والدین

فرزند حتی پس از آنکه پدر و مادرش از دنیا می روند، همچنان وظیفه ای اخلاقی دارد. او باید برای آنان نماز بگذارد و از خداوند برایشان درخواست رحمت و مغفرت کند. از امام باقر(ع) فرمودند: هر آینه کسی که نسبت به پدر و مادر خود نیکوکار باشد اما پس از مرگ آن ها دین آنان را ادا و برای آنان استغفار نکند پس خداوند او را در شمار آزاردهندگان قرار می دهد و بسا که کسی آزاردهنده پدر و مادرش بوده و در حیانتشان به آنان نیکی نمی کرده است، ولی پس از مرگ آن ها دین آن ها را ادا کرده و برایشان استغفار کرده است، پس خداوند او را در شمار نیکی کنندگان به والدین قرار می دهد.